

Halászelet a Tiszán

»Mákos« Zentától nem messze, a Tisza mellett terül el. Valamikor makkerdő borította. Idővel kiirtották és szőlővel ültették be. Eredeti elnevezése »Makkos« de a nép »Mákos«-nak keresztelte és így nevezi ma is.

A mult nyaramat kint töltöttem egy rozoga, de gyümölcsfákkal, szőlővel, zölddel, étellel övezett kis kunyhóban. A Tisza mellett.

Ezen a nyáron a csendek sokszor nőttek dallá, kacajjá a permetező, kacsozó atyafiak kedvétől. Sokszor simultak füttyé a játszadozó gyermekraj jeladásaitól, meg a halászok füttyürészésétől. Sokszor — mondhatnám naponta — láttam, hogy futnak ki a kis halászcsonakok és bárkák a nyílt vízre. Láttam őket befutni is. Láttam a napbarnított halászsokat, hogy szedték »szakba« halaikat és, hogy raktározták el a vízalatti karórakótótt kisbárkákba. Néhanapján láttam őket elvonulni kunyhóm előtt mikor már leszállt az éj. Vagy reggel, mikor a nap fénylő korongja még csak föl se röppent. S akárhányszor kint sétáltam a parton, láttam megmegcsillanni, hol az egyik, hol a másik halász kezében a halak nedves ezüstjét. Láttam főzni a »hosszúraeresztett halászlét«. Láttam szárítani a csuromvizes hálókat, és foltozni az öreg, megkopott »varsákat«.

Napokon keresztül figyeltem minden mozdulatukat: gyönyörködve, némán. Egy este amikor éppen azon gondolkodtam: itt volna az ideje, hogy megismerkedjen velük s általuk a halászzal — az öreg halász felesége látogatott meg, s hívott »jó halpaprikásra.« Hirtelen azt sem tudtam mit feleljek. De nem is hagyott rá időt a jó asszony, hanem egyszerűen karonfogott és vezetett a halásztanya felé.

A halpaprikás már ott füstölgött a homokasztalon álló bográcsban. Az itóka — a halászok kedvelt orvossága — sem hiányzott. Fel is oldotta ám az a különben is nyíltszívű és közlékeny halászok nyelvét. Elsőnek Pista bácsi szólt meg:

— Cudar vot ám a mi életünk. Nyócan vótunk testvérek. Egy ágyunk vót. Házunk vesszöbű vót fonva, kívü-belü betapasztva. A tapasz az esőtü mindig rátett, mer vékony vót és könnyen levát. A fal maj minden télen át is lukatt,hol az egyik, hol a másik végin. Át is járta ám a szél. Mi a kemence mellé bújtunk, ott meleg vót, az asztal alatt meg befagyott a víz.

Hitelbe vásároltunk mindent. A pékné jó mázsa kinyér adóságunk vót. Az egyiktü a másikó mentünk. Mig a másikná vásároltunk, addig az elsőnek megvittük az adóságot.

A görhét úgy ettük, hogy bele egy marék sót, meg vizet tettünk s be a kemencébe. Tavassza még abbú se vót. Akkó ettünk ha kaptunk. Ha valamajkünk bement a városba és kapott egy darab kinyeret, vagy kiflit — hazament és emeséte, — a többi szitta, mer ű kapott. Szitta mé nem hozta haza s adótt vóna egy kicsit. Ha a szomszédcságba válogatták a krumplit, a rosszát kiválogatták — ekaptuk. Amejlik haza hozta, má messzirű szalatt, mer örűt, mind a majom a cimörinek. Pedig felit annak is ehajigátuk. Amit más megevett egy-két nap alatt, azon mink egy hétig is etengőtünk.

Most van elősző télikabátom, harmincéves koromba.

Jóska bá vette át azután a szót: — Igazat mond Pista. Mindig nehéz vót az élet a halásznak. Többsző megtörtént, hogy csinyátunk tíz »var-sát« is, éjje-nappa kötöttük és ehejeztük a Tiszán ádventba. Jött hirtelen a nagy hideg, meg a zuz, s mind fővette a szerszámot és evitte. Így ment ez néha évrű-évre. De azé mindig bizakottunk: maj gyün a jégeredés, majd a tavaszi halászat — de ez se sikerült. Na maj a »virág-szállás« — vót mikó az se sikerült, meg az őszi halászat se. De a gyerekek azé csak gyűttek mint az ovodábú — néhol még kilenc is vót. Télen meg ha nem tuttunk halászní, akkó bedógoztunk a zsidóknak, akik kereskettek a hálókká. Az asszony fonta, az ember kötötte a hálót, menynyiért- annyiért. Más munkát is vállaltunk: fát vágtunk, homokot hor-tunk, hajókirakodásná dógoztunk. Ahogy gyűtt. Az asszonyok meg gomb-lukak kivarrásán is dógoztak néha. Tíz gomblukat egy dináré varrtak.

— Maj most én mondok egyet — szóló Pista bá felesége. — Emlékeztek mikó még az öreg Gubik is halász vót, sok vizímalom vót akkó Zenta környékin, vagy harminckettő. Mondom az öreg Gubik halász idejébe történt, hogy egy vizimónár vacsorára kanálvert levest főzött, ojan halászosat, jó sűrűt. A maradékot főtette a pócra. De éjje ahogy a malom rázta, leesett, pont a fejére. Akkó aztán ekezdett jajgatni: jaj segítség agyonvernek, ehe ne, marékká hányom a vért. Összeszalatt pár vizimónár, hát látyták, hogy a kanálvert leves esett a fejüre. —

— Örzse, gyere csak — kiállt az öreg halász felesége a gyermekekkel játszadózó fiatal asszonynak — meséd má el azt a mesét, amit a gyerekeknek szoktá. És a fiatalasszony lefektetve a gyerekeket, odaült közénk és lágy, andalgó hangon, igazi, de öntudatlan művészi érzéssel elmesélte a következő népmesét:

— Eccé a kiráj kertyiibe napszámba kapát három lány. A kiráj sétát a kert mellett, a lányok meg beszélgettek egymás mellett; a kiráj meg főfigyet rá. Ekeszte az egyik lány: »Ha engem a kiráj evenne, akkora kinyeret sütnék, hogy minden katonájának elég lenne«. A másik azt mondta: »Ha engem a kiráj evenne, akkora tarisznyát szónék, hogy minden katonájának elég lenne«. A harmadik azt mondta: »Ha engem a kiráj evenne, ojan gyereket szülnék, hold lenne mellin, csillag a homlokán«.

A harmadikat vette e a kiráj.

És a kirájnak nem vót más, csak egy szakácsnéja. Annak vót lánya. Aszt szerette vóna, ha a kiráj eveszi De, hogy eszt evette a kiráj, azokat ekütte a háztú és a feleségit, meg a feleséginek az édesannyát vitte oda. Óneki be kellett rukkóni. A felesége meg otthon terhes lett. Megszülte a gyerekeket tényleg úgy lett, ahogy monta. Mikor a gyerekeket

megszülte, megírták a kirájnak, hogy azon mód van, ahogy a lány megmonta előre.

Akkor az a zasszony, aki szakácsnéja vót, mos meg kocsmája vót a falu szélén, haragudott rá, hogy nem az új lányát vette e. Mikó a postás ment és vitte a levelet, mindig behíták és berugatták, hogy e tuggyák óvasni mit írnak a kirájnak. Akkó elővásták, hogy mit írtak és beleírták, mintha azok írták vóna: Micsinájunk a feleséged két macskakölköt szült. —

És a kiráj azt írta vissza, hogy a gyereket ládába fenekeltessék és víznek eresszék, a feleségit meg ezáratta.

Aztán mikó hazagyütt a kiráj, evette a szakácsné lányát. Nagy lakodalom lett újra. Ott egy szegény ember kitett egy véka mogyorót mikor a sok nép összegyütt, hogy minden szemre ki tudna más szót mondani.

A kisgyerekeket kifogta egy halász. Megörütek, hogy két gyerekük lesz, mer nemvót. A két kis gyerek is etévelt a lakodalomba. Akkó má tíz évesek vótak. Ajánkoztak, hogy ők elővassák a mogyorót, mer senki se tudta.

Mindenki aszt mondta: Dehogy tuggyátok megszámlálni minden két szemre más szót mondani.

Dehogyisnem. Akkó ekeszték:

Két szem mogyoró,
Eccé a kiráj kerttyiben kapát három lány,
Két szem mogyoró,
A kiráj meg ott sétát,
Két szem mogyoró,
És beszét a három lány,
Két szem mogyoró,
A kiráj meg főfigyelt rá,
Két szem mogyoró,
És hallgatta őket,
Két szem mogyoró,
Az egyik aszt monta,
Két szem mogyoró,
Ha engem a kiráj evenne,
Két szem mogyoró,
Akkora kinyeret sütnék,
Két szem mogyoró,
Hogy minden katonájának elég lenne,
Két szem mogyoró,
A másik aszt monta,
Két szem mogyoró,
Ha engem a kiráj evenne,
Két szem mogyoró,
Akkora tarisznyát szőnék,
Két szem mogyoró,
Hogy minden katonájának elég lenne,
Két szem mogyoró,
A harmadik aszt monta,
Két szem mogyoró,

Ha engem a kiráj evenne,
 Két szem mogyoró,
 Ojan gyereket szülnék,
 Két szem mogyoró,
 Hold lenne mellin,
 Két szem mogyoró,
 Csillag a homlokán,
 Két szem mogyoró,

Mindenki bámút, honnan tuggyák eszt a gyerekek. De ők mingyá monták:

Ha nem hiszik e,
 Két szem mogyoró,
 Tessék itt a jel,
 Két szem mogyoró,
 Nézzék meg,
 Két szem mogyoró.

És kitárták mellüket, főtóták sapkájukat és ott vót a csillag, meg a hold. A kiráj nagyon megörút. A feleségit mingyá kiengette a zárkábú. Nagy lakodalom lett újra. A szakácsnét meg a másik feleségit agyonüttette. Ők meg boldogan éltek együtt és még most is élnek, ha meg nem haltak.

A mese után pár perces csend következett. Mindannyian a mesélő lágyancsengő hangjának hatása alatt voltunk.

— Maj mesélek még egy tanítósat — szólalt meg ismét a fiatalasszony, — mer hogyhát maga is a. Szedegettük a maradékot, összeszedtük a mosatlant, de ő közben mesélte:

— A tanító minden kösségbe szegényebb mint a pap. A papnak három disznaja vót, a tanítónak egyse. Ement eccé a tanító a paphó, nézegetni a disznókat. Asztán a tanító mikó a pap efordút hashajtót dobott az ölba, mitú a disznók másnap megdöglöttek.

Regge átszó a pap a tanítónak: Hej tanítóm, baj van énnálam.

— Mi az a nagy baj papom? — szót át a tanító.

— Megdöglöttek a disznajim — aszongya — e kéne ásni őket.

— Ne ássa e papom — aszongya a tanító — tuggya, hogy sok a gyerekem, maj én főpucolom és elhasznájjuk.

A pap bele is egygezett, de még nem atta oda a disznókat, hanem ement hazúrú. Otthon csak Maris maratt. Ott szorgoskodott a kertbe, s hallotta, hogy a szomszécscságba a tanító, hogy mongya a feleséginek.

— No asszony sikerült beszemezni a papot. Mégiscsak bolond ember.

— De én má tudom, hogy mit csinyát a tanító úr — szót ki a bokorbú Maris.

A tanító nagyon megijett. Fét, hogy a vén szógáló elárujja. Fogott jó csomó túrút, betömte a száját.

Mikó a plébános hazaérkezett, kereste a szógálót, mer éhes vót. Kiát a pitarba is kiátani: Maris. De az csak nem gyütt. Kiment végül a kertbe, hát láttya, hogy Maris ül a földön, szája betömve túrúva.

— Tuttam én — aszongya — hogy eccé így jársz te a torkossá-godda, hogy megfullac te attú.

A tanító meg ekapta a disznókat. Még most is eszik, ha még élnek.

Itt a vége
Fussatok véle.

A fiatalasszony a mese elmondása után elköszönt tőlünk. A gyerkőcök az ágyban már nyöszörögve várták anyukát, aki minden este mesével altatta el őket.

Mi tovább maradtunk. Egyikünk sem volt még álmos. Mivel nem akadt köztünk mesélő, a halászatra tereltük a szót. A beszélgetés nehezen indult meg. Talán azért, mert olyan sok csinja-binja van a halászatnak, olyan sok mondanivaló van róla, hogy a halászok azt sem tudták, hol kezdjék és melyikük is kezdje.

— Legjobb vóna, ha fölanna kérdéseket, mer mi igazán nem tuggyuk mi érdeklí a mi halászatunkbú. Igaz-e komák?

Végül is abban egyeztünk meg, hogy én kérdezek ők meg felelnek.

* * *

A kérdés-felelgetést elhagynom, egyrészt helyszúke miatt, másrészt meg, mert fölöslegesen tartom mindannyiokat untatni lényegtelen dolgokkal (bizony megtörtént, hogy 3—4-szer is visszatértünk egy ugyanazon kérdésre.) Átadom inkább a lényegét annak amit én is kaptam.

* * *

IDŐSZAKONKÉNT MILYEN MÓDSZEREKKEL DOLGOZNAK A ZENTAI HALÁSZOK ÉS MILYEN SZERSZÁMOKAT HASZNÁLNAK A HALÁSZATNÁL?

Egyike a legkisebb, de igen fontos halásznati eszközöknek a »hálókötőtű« »deszkájává«.

A zentai halász maga köti hálóját. A kötéshez szüksége van a már említett hálókötőtűn és deszkán kívül kenderfonálra is. A halász felesége a kendent rendszerint maga köti meg. A kész fonálnak két ágát »össze meg lehajtja« és kiteszi száradni. Utána »megvizsgálja«. Ha kész a fonál — a halász, asszonya vagy lánya — megköti a szükséges hálókat. A háló »szeme« mindig a deszka vastagságától függ. Az »isléket« (vastagabb kötél) azonban rendszerint a köteles eresztette össze.

A felszerelést is maga a halász végzi.

A legelterjedtebb, de elég költséges halászszerszám a zentaiaknál a »szárnyasvarsa« és »bukorvarsa«. A varsázás a rekesztő halásznat egyik módja. Alkalmazásával a halász a hal iránytartó szokását használja ki. Ugyanis a hal csak akkor tér el az egyes iránytól, ha legyőzhetetlen akadályra bukkan. Ezt a halász nagyon jól tudja. Ezért a halnak ezt a különös tulajdonságát »varsákkal« aknázza ki, és a rekesztés segítségével igyekszik a halat egy irányba terelni. A varsa »szárnyai« vagyis a terelőfalak rendszerint egymástól távol kezdődnek, de egy meghatározott pont felé szűkülnek és haladnak. A hálók végülis olyan közel kerülnek egymáshoz, hogy a hal éppen csak átbújhat a falak közti résen, mely mögött hálóból font üreg fogadja, ahonnan nem tud kiszabadulni.

Télen, ha befagy a Tisza, a Zenta környéki halászok »varsákkal« dolgoznak. »Jégfejszével« léket vágnak, majd kivesszik, vagy egyszerűen

a jég alá lökik »csáklával« a jeget. A jégen vágott lékbe a varsákat úgy helyezik, hogy hosszanti irányba széthúzhassák, s elől-hátul a vízbe levert »szanya« »fej« és »farkkaró«-hoz köthessék. A varsákat többnyire este rakják le, és reggel emelik ki. A lerakott varsák száma rendszerint öt, — de azok a halászok kiknek 40-50 varsájuk van — 10-15 varsát is leraknak.

A varsákat mint már említettem, reggel emelik ki. Ha fogtak, kiszedik a varsákból a halakat a »szákba« s segítségével elviszik a — jég alatt karórákötött — »bárkába«, hol elraktározzák és őrzik mind addig, amíg a »Zadruga« felvásárlója nem érkezik meg.

Télnek idején a zentaiak varsáikkal különösen manyúrt fognak. Ismerve a hal tanyáját hol ilyenkor szaporodik, ismerve a hal járását, a halásznak rendszerint sikerül a »meghalászása«.

A legnagyobb szabású hálóval a »gyalom«-mal, melyet jégi halászaton is használnak — a »kerítőhalászat«-ban találkozunk. Míg a varsa fala csak bezárja üregébe a betévedt halat, addig itt a mozgó »gyalom« hálófala nemcsak tereli és bezárja üregébe a halat, hanem nagyon sokszor »bele is akasztja« a háló szeméibe. És ami legjellemzőbb, befogadja »zsákjába«. A gyalom két hálószárnnyból áll. Ebbe futnak bele a húzás iránya ellenében menekülő halak.

A gyalommal rendszerint nyolc ember dolgozik. A család férfi tagjai, meg pár halász egy »kompániát« alkotnak, és ha a jég már elbirja az embert, kimennek a helyszínre, hol előre eltervezett irányvonal szerint, először léket vágnak. A »bedöntön«, mely négyszögalakú lék, — leeresztik a gyalmot, és a vezérrúdra erősített »insléknél« fogva húzzák azt lékről-lékre. A vezérrudat a jégcsáklával igazgatják, hogy el ne veszhessen a helyes irányt. A gyalom mindkét szárnya egyenlő gyorsasággal kell, hogy haladjon. Ha elérnek a »saroklékhez« a két szárnyat a »kihúzó« felé terelik, és ott kihúzzák. A gyalommal való halászásnál a »puttyogatót« is használják. Segítségével a »puttyogatóléken« keresztül verik a vizet, az adott hangtól a halak megriadnak és a szárnyak mentén a »kéta« felé hátrálnak.

A zsákmányt »részekre tagolva« szedik ki a szákokba, és elhelyezik a bárkába.

A »kerítőháló« és »pirittyháló« ugyanennél a halászmódnál használatosak. A hálózemek egyeseknél kisebbek, másoknál nagyobbak. Néha a fal kétrétű. A háló fala elég hosszú, ezért mindkét végénél körbe vagy félkörbe vonják. A háló felső szélére »usztatót«, aljára pedig »nehézéket« helyeznek, hogy a »léhás« feszesen álljon.

A »pirittyháló« a Tisza közepének »meghalászására« szolgál. Vége keskeny »apacsa« pedig igen rövid. Dereka rendszerint 9—11 m. magas. A halászásnál a pirittyhálót négy halász kezeli (néha kettő) két csónakból.

Ha megindul a jégeredés, vagy ahogy ők mondják »ha tele Tisza jön jéggel« abbahagyják a halászást. Amikor kezd ritkulni a jég, akkor is csak az erősebb folyáson tanyát vetnek a Tiszán a fönt már említett pirittyhálóval, »kecé«-vel, »kiurtakecé«-vel és »kaparóháló«-val. Ekkor indul meg a »keresőhalászat«.

Ezzel a halászmóddal a halnak egy másik szokását használják ki. Ismeretes ugyanis a halászok előtt, hogy a hal mindig »víznek úszik föfelé« vagyis a fejével a víz ellenében áll. S ha meg is riasztják, az irányt

tovább tartja és menekül. Ép ezért a hálót a hallal szemközt húzzák, állandó mozgással.

A pirittyhálóval — mint már említettük — csónakból dolgozik rendszerint négy ember, a Tisza közepén.

A »kurtakece« zsákszerű háló, és egyike a legnehezebb szerszámoknak. A »nyillás«-a hegyesszöget alkotó fűzfára van erősítve. Két alsó vége kőnehezékekkel van megterhelve. A fűzfa végeit pedig vékonyabb »islék« köti össze. Erre van erősítve a 12—18 drb »kutyaszárcsont« nehezék. A kurtakecét a halász a csónak oldalára erősíti, úgyhogy kezével az »evedzőt«, másikkal pedig a »kurtakecé«-t kormányozza.

A »kece« már sokkal hosszabb a »kurtakecénél«, és hátul farokba végződik. Különbözik mindenben hasonlít a kurtakecéhez. A halászás módja is ugyanaz.

A »kaparóháló« ugyancsak zsákszerű, nyiltszájú háló. Csak akkor használják ha a víz tiszta. A halász, kezelésénél, a hálót beveti a vízbe s pár perc múlva máris húzza magafelé, mintha gereblyézne.

Mikor a »fűzfarüggy akkora mint az egér füle« a zentai halász »pöndöl v. dobóháló«-val, »metlicával v. tükörháló«-val, »lák«-kal és »puttyogató«-val kezd dolgozni.

A »metlica« az állítóhalászat egyik eszköze. Segítségével a halász akadályt állít a hal elé. Amikor a hal ezt az akadályt el akarja hárítani, rendszerint a hálószemekbe bonyolódik.

A metlica hálószelei meglehetősen nagyok. Felső részén vékony kötél húzódik, ezen vannak a »fülek« melyekbe az u. n. »metlicát« fűzik. Alul egyáltalán nem függesztenek rá nehezéket.

Rendszerint hajnalban vagy estefelé halásznak vele. Először belemártják a »metlicát v. tükörhálót« a vízbe, majd lassan, elővigyázatosan leengedik a »tükörhálót« a »metlicáról«. A háló ilyenkor föntmarad a vízen, s ha a hal beleütközik, a háló egy kicsit megenged és a hal belebonyolódik a szemekbe.

A »puttyogatót« nem használják mindig, csak mikor »kíktiszta« a víz. A puttyogatót maga a halász faragja kőris, mogyoró, szelid vagy malátfűzfából. Részei: feje, nyele, islék és az ólomhorog. A feje és nyele eltart 10—12 évig is, az isléket azonban az ólomhoroggal együtt leveszik ha megrongálódik vagy megrohad és újat szerelnek rá. Használatkor a horogra csalétket — többnyire lóbogarat, esetleg »durbákat« erősítenek. Az isléket rácsavarják, mások meg egyszerűen rákötik a nyélre, úgyhogy a horog — melyet apró ólom súlyok húznak le — legalul marad. Ha elkezdenek vele puttyogatni, a hal evő hangját utánozza. Ez a hang odacsalja a harcsákat.

Nekem úgy tűnt hogy, különösen az idősebb halászok valósággal eljátszadoznak a puttyogatóval. Ha a harcsa bekapta a horgot, ritkán rántották ki rögtön. Először kifárasztották és csak azután húzták ki.

A halászok »puttyogatását« egész gyereksereg utáHzó hangja kíséri. Valóságos koncert játszódtott le ilyenkor.

Ugyanilyen érdekes látvány a tapogatóval való halászás is. A »tapogató« kosárfonat-féle, mely alul-fölül nyitott. Halászáskor ide-oda kell borítani a tapogatót. Borítás után kézzel tapogatja ki a halász, hogy fogott-e valamit.

Tapogatóval csak az áradás után visszamaradt sekély állóvízben lehet halászni. Ezenkívül júniusban »ivás« idején, amikor csendes, füves

helyeken ezrével is állnak a halak. Ilyenkor csak piros farkuk látszik ki a vízből. A halászok szerint egy hat kg-os ikrásnak kb. hét kg. ikrája van. Ebben az időben tiltják a halászatot.

A Zenta környéki halászok sokszor használják a »dobó v. pöndölháló«-t is, mely kerek. Közepén hosszú, erős islék van, mely inakra oszlik, és sugárszerűen fut szét. Halászni lehet vele a partról meg a csónakból is. Halászatkor a halász az isléket csuklójára tekeri, a hálót vállára veti, az innak azt a részét, melyre ólom van erősítve, szájába veszi és amikor dobni akarja, kört ír le magakörül. Dobáskor a háló a levegőben szétnyílik és úgy esik a vízbe.

A halászához — állításuk szerint — nemcsak hosszú, hanem állandó gyakorlat is szükséges. Ha egy héten mondjuk két napig nem mennek ki a vízre, harmadnap már nehezen tájékozódnak és alkalmazkodnak.

A halászás sikere mindig attól függ, hogy mennyire ismerik a különböző halak szokásait és járását, mennyire tudnak alkalmazkodni az időszak mellett a hal járásához, a víz állásához és tudják-e milyen szerszámokkal lehet legkönnyebben meghalászni a különböző fajta halakat.

A ZENTAI HALÁSZAT JÁRULÉKOS ESZKÖZEI:

A halászatot nem lehet elképzelni csak halfogó szerszámokkal. Hiszen a szerszámok elkészítéséhez is szükségesek eszközök, a halászás előtt is van készülődés, a csalétket is össze kell szedni valamivel, a megfogott halakat is el kell raktározni, míg nem jönnek érte, a vízen sem közlekedhet a halász hálón vagy halfogószerszámon, hajlékra is szüksége van.

Mindazokat az eszközöket melyek kapcsolatban vannak a halászat-tal — de nem a hal meghalászására szolgálnak — a halászat járulékos eszközeinek nevezzük.

A legfontosabb ilyen eszköz a »csónyik«. Ennek segítségével közlekedik a halász a vízen. Régebben egy törzsből készült »csónyikot« használtak a zentaiak, amelyeket, — ahogy ők hallották apáiktól — Vadász falubeli, tutajon fenyőt szállító oláhok hoztak erre eladni. Ára 25—30 forint volt. Ma már inkább deszkából eresztett ladikot használnak.

A ladikhoz tartozó eszköz az »evező«, melyet a halászok rendszerint maguk faragnak tölgyfadeszkából. Az evező részei: »kocs« »nyél« és »toll«. Hosszabb használat után elkopik nemcsak a tolla, hanem a »dereka« is. A »ciklány« koptatja azt. A »ciklány« bőrátfogat mit szög helyett fa »gyugyó«-val erősítenek a kilincsbe a ladikon. A bőrt, vagyis »kihányást« hozzá, a bocskorostól vették régebben.

Vannak halászok kik csónakjukba »kukacsztalt« szerelnek. Ez egyszerű deszkalap. Olyanra faragják, hogy szélessége is, hossza is megfeleljen a csónak szélességének. Része a »kukacszedő pumpa«, melynek rúdja néha 12 m hosszú. Sekélyben csak 4 m-es rudat használnak. Kukacszedés alkalmával olyan sok sarat szednek össze, hogy »maj eül a csónyik«. A sarat természetesen a munka után kidobálják, az összeszedett kukacokat pedig kukactartó edénybe teszik. Van akinek még »kukacbárkája« is van.

Télnek idején, ha befagy a Tisza, lékvágáshoz »jégfejszét« és »jégcsáklyát« használnak. A fogót ők maguk készítik, a fejét pedig — mely hosszukás fejszealakú vas — veszik.

A »haltartó bárka« is a járulékos eszközök egyike. Többször a víz alatt karórákötve tartják.

Apróbb járulékoseszközökhöz sorolhatjuk a »rokkát« és »vizsálót« is. Ezenkívül a különböző halhordó »szakokat, lapátokat, kagylókanalakat. Végül a halászkunyhót is — mely régebbi — és »cirádá«-t mely újabb tanyája a halásznak, aki rendszerint csak a hét végén látogat haza családjához.

A régebbi halászkunyhó partba vájt tanya volt. A régi jugoszláv időben még használták. A bátkai kerülőnél, a 114. és 115. km. kövek közt voltak ilyen tanyák. Mákosnál is.

A tanyák kb. 5 m hosszban voltak bevágva a partoldalba. Szélességük kb. 2 és fél m volt. Az oldalakon falformára hányták le a földet. A két elülső oldalfalat vagy oszlopot vert vályogból rakták fel. Az ajtót deszkából csinálták maguk. A tanya belső falát betapasztották és be is meszelték.

A berendezés rendszerint egy »priccs« volt, mely hat földbévert karón állt. Ezekre léceket meg deszkákat vertek. A priccs olyan nagy volt, hogy hat ember is elfért rajta. A vendéghalászok vagy a család ha kiment, a priccs alatt aludt, szénán. A tanya közepén helyezték el a »dobkájhát« (dob-nak nevezték, mert hordóból alakították). A sarokban volt az asztal meg a szék.

A halfogó szerszámokat sohasem vitték be a tanyára. Azok éjjelnappal a parton, meg a vízen voltak elhelyezve.

Ma kunyhó helyett »cirádát« használnak, vagy még azt sem. A »ciráda« kb. 6 m. sárgavászonból készített és ladikra feszíthető sátorféle. A hat méter vásznat kettéhasítják, széleit pedig összevarrják. Ha ez megvan belemártják len vagy firnajszos olajba, hogy víztartó legyen és utána megszáritják. A megszáritott sárgavásznat eső vagy éjnek idején úgy feszítik ki, hogy a »taton« készített négy lukba karót helyeznek és erre dobják a sárgavásznat. A sárgavásznat a karókhoz erősítik.

* * *

Hogy teljes legyen a kép, beszélnem kellene a halfajtákról Zenta környékén, a különböző családokról és a halászokról. Egyéniségük megrajzolása valószínű, hogy érthetőbbé tenné életüket és általában a halászatukat. Hogy mégsem ábrázolom mondjuk; Csábi Mátyást, az öreg Fazekast, Balogh Pista bá-t és feleségét, Petrovicst, Szabót, Rácot, Polyakot stb. annak oka, hogy ma még elégtelen anyag híjján, lehetetlennek tartom azt.

FORRÁSOK

Az általam, — 1949 júniusában gyűjtött adatokon kívül felhasználtam Újházi Erzsébetnek és Katona Imrének, ugyanabban az esztendőben, ugyanazon a környéken gyűjtött adatait is. Az adatokon kívül a rendszerezés előtt a következő forrásmunkákat tanulmányozgattam:

Szabó István: »Tiszai halászat a XVII. században«. Népünk és nyelvünk 1930 293—295.

Ecsedi István: »Rekesztő halászat a Tiszán és az alföldi kisvizeken«. Népélet 1924. 24. I.

Gyórfy-Viski: »Tárgyi néprajz« 11. k. 46—81 old. (a halászatra vonatkozó rész.)